

# Moderne controle-aanpak

BDO COMPASS:  
de controlemethode van de BDO CampsObersGroep

**J. H. G. Kinds en  
Drs. J. C. E. van Kollenburg RA**

## 1 Inleiding

In het kader van de onlangs gepubliceerde reeks van de moderne controle-aanpak is ook aan onze accountantsorganisatie, als één der vlaggeschepen van de middelgrote accountantskantoren, gevraagd om onze stuurmanskunsten te tonen. Voeren de accountants in onze organisatie voorheen vooral op eigen kennis en ervaring, zo kan nu worden genavigeerd met BDO COMPASS. Het acronym COMPASS (Camps Obers Methods and Procedures for Auditing and Supplementary Services) staat voor de controlemethode van de BDO CampsObersGroep. Zoals de naam reeds aangeeft is in COMPASS de controle geïntegreerd met overige vormen van dienstverlening, zoals bijvoorbeeld de cliëntgerichte advisering uitmondend in een managementletter.

In dit artikel zullen de hoofdlijnen van COMPASS worden behandeld, waarbij met name de belangrijkste kenmerken van deze controlemethode, te weten enerzijds de op materialiteit gebaseerde risicogerichtheid en anderzijds de organisatiebeoordeling, worden belicht. Daarnaast zal worden ingegaan op de toepassing van Audit Automation Techniques binnen COMPASS. Tot slot zal enige aandacht worden besteed aan de binnen de BDO CampsObersGroep ontwikkelde statistische steekproeftechnieken.

## 2 Hoofdlijnen van de controlemethode

De controlemethode start bij de inventarisatie van inherente interne en externe bedrijfsrisico's die een aanmerkelijke invloed op de resultaatontwikkeling en vermogenspositie van de te controleren

onderneming kunnen hebben. De onderkende risico's worden gealloceerd naar de onderhavige rapporteringshoofden (posten van de jaarrekening) – en daarbinnen naar de relevante controle-doelstellingen. In het kader van de tolerantiebepaling vindt identificatie van de materiële rapporteringshoofden plaats. Dit is niet alleen afhankelijk van de hoogte van het saldo van de desbetreffende post van de jaarrekening. Tevens zijn daarbij van belang het volledigheidaspect, alsmede kwalitatieve materialiteitsaspecten (bijvoorbeeld, mogelijke aansprakelijkheden, die ondanks het geringe bedrag dat met dergelijke zaken gemoeid is, bij ontdekking daarvan kunnen leiden tot financiële consequenties van grote omvang).

Vervolgens vindt een beoordeling van de controle-omgeving plaats, alsmede een onderzoek naar de opzet van de interne controlestructuur en het verslaggevingstraject. Afhankelijk van de uitkomsten hiervan wordt binnen de controle-aanpak besloten tot het al dan niet uitvoeren van een diepgaande organisatie- en/of informatiebeoordeling. Ook indien tot een meer gegevensgerichte aanpak wordt besloten zijn de uitkomsten van het onderzoek naar de opzet van de organisatiestructuur (vooral ten aanzien van de volledigheid van de registratie van de basisgegevens) en het verslaggevingstraject van belang. De controle-aanpak (eerste opzet van de uit te voeren controlewerkzaamheden) en het controleprogramma (verder uitwerking van de controle-aanpak) worden gegenereerd met behulp van een tweetal generatoren, die op basis van een beslissingsondersteunend systeem zijn ontwikkeld.

J. H. G. Kinds en Drs. J. C. E. van Kollenburg RA zijn werkzaam bij c.q. hoofd van het Vaktechnisch Bureau van de Accountantsdiscipline van de BDO CampsObersGroep.

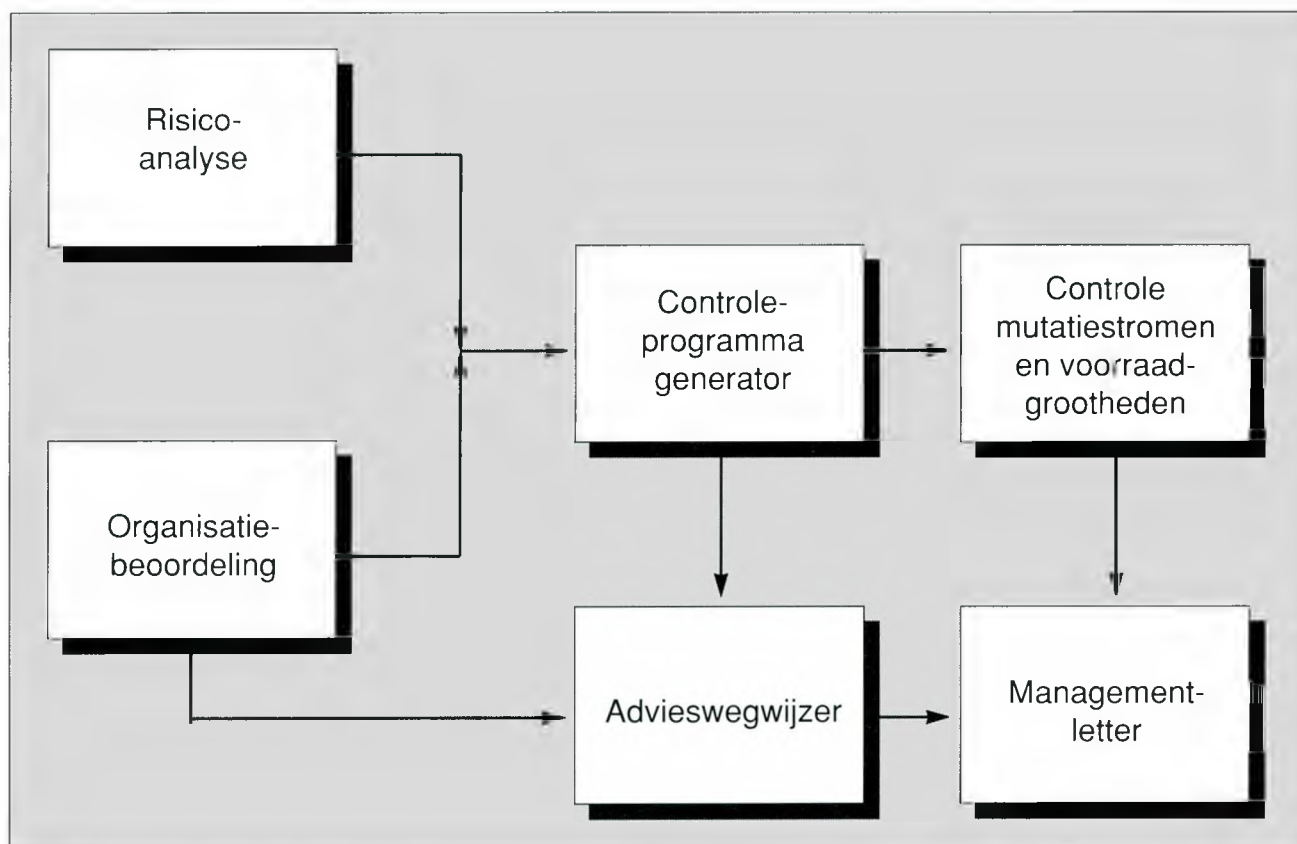
De resultaten van de controle-aanpakgenerator en de bevindingen van de organisatie- en informatiebeoordeling (voor zover deze zijn uitgevoerd) worden vervolgens met de controleprogrammagenerator verwerkt tot een op maat gesneden controleprogramma, bestaande uit organisatiegerichte controles, diepgaande cijferbeoordelingen en verificatoire controles van mutatiestromen en voorraadgrootheden. In dit controleprogramma wordt aangegeven welke interne procedures op hun werking worden getoetst, van welke interne informatie gebruik wordt gemaakt bij de accountantscontrole en welke overige accountantswerkzaamheden nodig zijn om een accountantsoordeel over de jaarrekening te kunnen geven. Uiteindelijk leiden de resultaten van de uitgevoerde beoordelingen en controles tot de evaluatie van de controlebevindingen bij de afronding van de controle. Het duale concept van COMPASS blijkt, wanneer op basis van rationele overwegingen op grond

van de beoordeling van de controle-omgeving en de controlestructuur is besloten tot een gegevensgerichte aanpak, terwijl als gevolg van het specifieke wensenpakket van de cliënt, toch een meer diepgaande beoordeling van de opzet en de werking van de interne organisatie wordt uitgevoerd.

In alle gevallen worden de bevindingen bij de analyse van de interne organisatie en de uitvoering van de controle gebundeld tot aanbevelingen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een zogenaamde advieswegwijzer, welke controlesignalen vertaalt in aanbevelingen voor de leiding van de onderneming. Deze aanbevelingen worden opgenomen in de managementletter. De interactie tussen de controle en de daaraan gekoppelde cliëntgerichte advisering is schematisch weergegeven in figuur 1.

De gebruikerskarakteristiek van COMPASS kan het best gekenschetst worden door de wijze waarop het systeem en gebruiker met elkaar

*Figuur 1: Adviesgerichte controle*



communiceren. De accountant wordt binnen COMPASS voortdurend uitgenodigd tot het geven van waarde-oordelen over onderdelen van de te controleren huishouding. Op basis van deze waarde-oordelen wordt binnen COMPASS een bepaalde koers of handelswijze geadviseerd, die te allen tijde kan worden gecorrigeerd door de accountant.

### **3 Controleproces**

De onderdelen van het controleproces, dat met behulp van de controlemethode COMPASS wordt uitgevoerd, zijn onderverdeeld in een drietal hoofdfasen, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de planning en voorbereiding, de uitvoering en de afronding van de controle (figuur 2). De belangrijkste aspecten van het controleproces worden per fase besproken.

Afhankelijk van de resultaten van de diverse beoordelingen en controles, zal terugkoppeling naar vorige fasen plaatsvinden, hetgeen kan leiden tot aanpassing van de controle-aanpak en/of het controleprogramma c.q. tot aanpassing van reeds ingeschatte risico's. Dit iteratief proces is bijvoorbeeld te zien na de organisatiebeoordeling. Alvorens verder wordt gegaan met de informatiebeoordeling vindt, naar aanleiding van de uitkomsten van de organisatiebeoordeling eerst bijstelling plaats van controle-aanpak. Indien echter voor een gegevensgerichte aanpak is gekozen, wordt de organisatiebeoordeling overgeslagen en vindt na de controle-aanpakgenerator direct de informatiebeoordeling plaats.

#### *1 Bedrijfsverkenning*

Het controleproces vangt aan met een verkenning van de organisatie.

Deze bedrijfsverkenning bestaat uit de volgende onderdelen:

- Eenduidige formulering en vastlegging van de inhoud van de opdracht.
- Het verkrijgen van kennis omtrent de aard, structuur, omvang en omgeving van de te controleren huishouding.
- Het in beeld brengen van de omvang van de onderscheiden transactiestromen en voor-

raadgrootheden, zowel in aantallen als in totaalbedragen.

#### *2 Risico-analyse en tolerantiebepaling*

De risico-analyse begint met een computergestuurde bepaling van het inherente risico (de kans dat materiële fouten optreden in de jaarrekening-posten, nog vóórdat interne controle heeft plaatsgevonden). Mede aan de hand van een initiële cijferbeoordeling en de resultaten van de bedrijfsverkenning ten aanzien van de door de organisatie verrichte transacties en ten aanzien van de omgeving, waarin de organisatie werkzaam is, worden met een in een expert-omgeving ontwikkeld beslissingsondersteunend systeem de inherente risico's vastgelegd. Als referentiekader dienen daarbij de technische, economische, financieringstechnische, juridische, administratieve, commerciële, politieke en sociaal-maatschappelijke risico's. Deze inherente risico's worden gealloceerd naar de rapporteringshoofden, waarop zij van toepassing kunnen zijn en daarbinnen nader onderverdeeld per controledoelstelling. Tevens wordt in dit kader de initiële cijferbeoordeling uitgevoerd, hetgeen eveneens inherente risicovlaggen voor bepaalde rapporteringshoofden kan neerzetten.

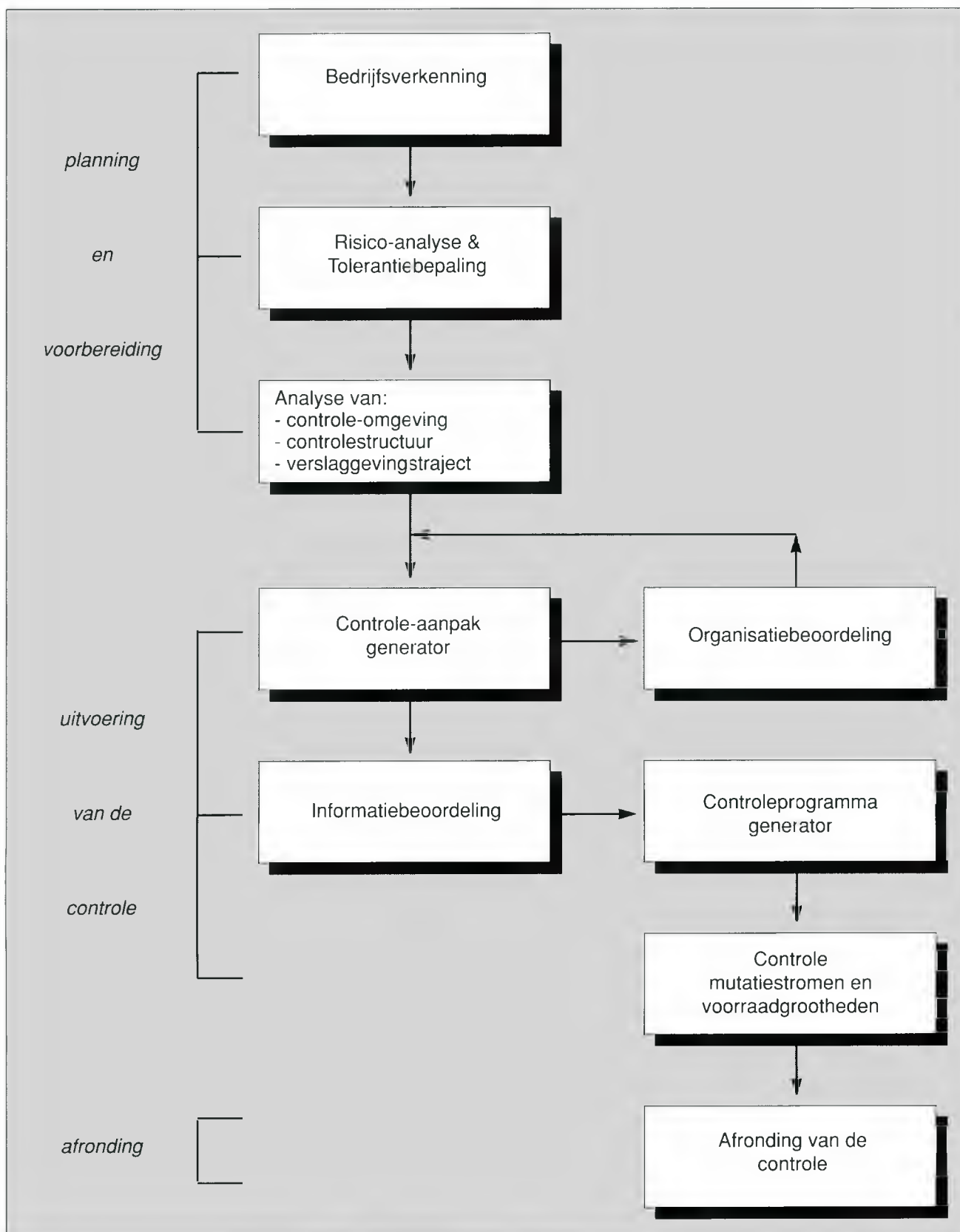
Afhankelijk van de door het beslissingsondersteunend systeem gegenereerde conclusies wordt per rapporteringshoofd, per controledoelstelling het inherent risico bepaald. Voor de tolerantiebepaling gelden zowel grenzen voor de balans c.q. resultatenrekening als geheel (tolerantie van de eerste orde), als grenzen voor individuele posten van de jaarrekening (tolerantie van de tweede orde).

De controletoleranties liggen binnen de verslaggevingstoleranties, welke gebaseerd zijn op de rubricerings- en toelichtingsvoorschriften volgens de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

#### *3a Beoordeling van de controle-omgeving*

De controle-omgeving kan in het kader van de eerste organisatiebeoordeling worden gedefinieerd als de verzameling van factoren, zoals bijvoorbeeld het klimaat en de cultuur van de organisatie, die de effectiviteit van de maatregelen van interne controle (kunnen) beïnvloeden. In dit

Figuur 2: Controleproces



kader wordt nagegaan in hoeverre maximaal op de werking van de interne controlemaatregelen kan worden gesteund. Dit gegeven is van primair belang voor de keuze tussen systeemgerichte controle of gegevensgerichte controle als controle-aanpak.

Ook indien niet voldoende gesteund kan worden op het functioneren van de interne controle, in welk geval de controle-aanpak voornamelijk gegevensgericht zal zijn, zal ten aanzien van de volledigheid van de verwerkte gegevens moeten worden vastgesteld, of aan alle hieraan te stellen voorwaarden in de administratieve organisatie is voldaan.

Dit betekent, dat het onderzoek naar de opzet van de controlestructuur eveneens van belang is bij een gegevensgerichte controle-aanpak. Hetzelfde geldt ook voor de analyse van het verslaggevingstraject, omdat hieruit de gegevensverzamelingen als object voor de gegevensgerichte controle worden gedestilleerd.

### *3b Onderzoek naar de opzet van het verslaggevingstraject en de controlestructuur*

Het verslaggevingstraject start bij de vastlegging van de primaire aantekeningen (orders, ontvangsten, betalingen) en mondt via het functionele informatiesysteem (loon- en salarisadministratie, crediteurenadministratie, orderbehandelings- en factureringssysteem) en het financiële informatiesysteem (grootboek) uit in de interne en externe jaarrekening.

Afhankelijk van enerzijds de frequentie van de gegevensverwerking (met name bij routinematige gegevensverwerkende processen) en anderzijds de exactheid van de tot stand gekomen informatie (met name definitieve in plaats van geschatte informatie) vindt per rapporteringshoofd c.q. transactiestroom een eerste vastlegging plaats van de controlestructuur. Hieronder wordt verstaan de inbedding van de maatregelen van interne controle, verankerd in de organisatiestructuur, gericht op de beheersing van de organisatie en de zich hierin afspelende bedrijfsprocessen, alsmede de daarop betrekking hebbende informatiestromen. Naast de belangrijkste gegevenscomponenten en de gegevensverwerkende processen worden de belangrijkste typen

van interne controle aangegeven, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen:

- elementaire controles, welke zijn gericht op de juiste, volledige en tijdige primaire registratie c.q. invoer van de basisgegevens in het administratieve systeem;
- correctieve controles, welke zijn gericht op de gegevensverwerking zelf;
- informatiegerichte controles, waaronder gerekend worden specifieke maatregelen van interne controle op de deeladministraties en de verstrekte informatie aan het management, zoals de controle op de materiële werkelijkheid (inventarisatie, saldobestemmingen), de analyse van saldi van balansrekeningen (ratio's, agings enzovoort) en resultaten, alsmede statistieken en totaal- en verbandscontroles;
- management controls, zijnde alle maatregelen die door het management zelf worden gehanteerd om de aan de organisatie inherente risico's te beheersen en te beperken.

De management controls kunnen worden gekoppeld aan de volgende vormen van bestuur:

- management by objectives → begroting, budgetten enzovoort;
- management by exception → uitzonderingsrapportage;

Anderzijds vallen hieronder de maatregelen ter beoordeling en toetsing op de naleving van de elementaire, correctieve en informatiegerichte controles.

Deze interne controles kunnen in de fase van de organisatie- en informatiebeoordeling eventueel diepgaander worden geanalyseerd. Met name indien er sprake is van de aanwezigheid van veel management controls (in plaats van bijvoorbeeld correctieve controles) kan efficiënt op de interne controle worden gesteund.

De opzet van de controlestructuur wordt in kaart gebracht middels de zogenaamde 'Backward Oriented Flowcharting Technique'. In het kader van dit artikel is in figuur 3 een hierop geënte schematische voorstelling van het intern controleproces weergegeven. Beginnend met de te controleren informatie worden alle gegevenscomponenten op de diagonaal geplaatst. Ten

noord-oosten van deze diagonaal worden alle gegevensverwerkende processen, bijbehorende bestanden en eventuele connectoren getekend; ten zuid-westen van deze diagonaal worden alle interne controles tussen deze gegevenscomponenten weergegeven. Voorts kunnen meer gecompliceerde schema's top-down door middel van subschema's worden weergegeven.

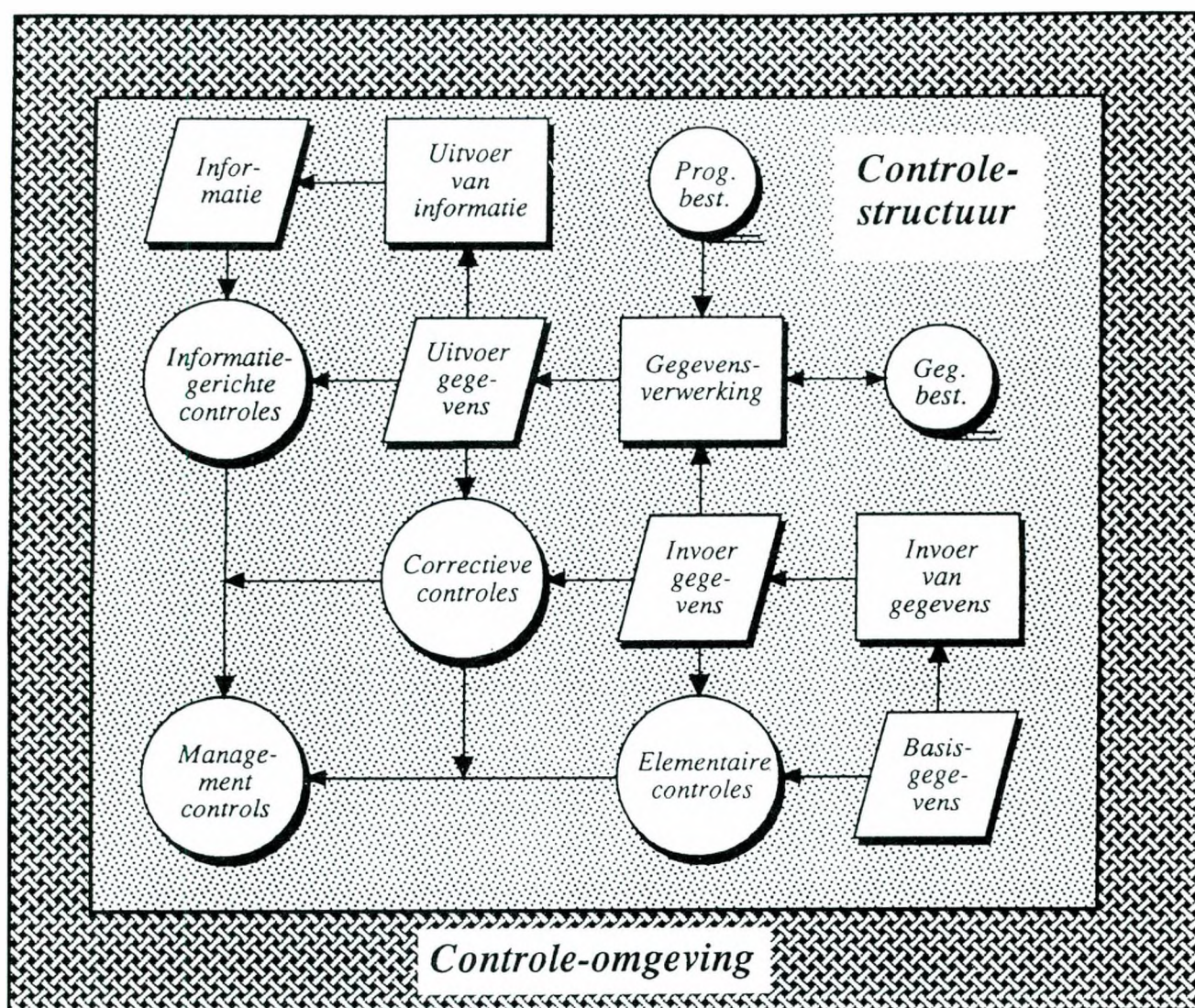
## 4 Controle-aanpakgenerator

Uitgaande van de getrokken conclusies bij de

inherente risico-analyse en de resultaten van de beoordeling van de controle-omgeving en de controlestructuur, alsmede de tolerantiebepaling wordt een eerste opzet van de controle-aanpak per rapporteringshoofd c.q. transactiestroom voorgesteld. Beslissend voor de keuze van de controle-aanpak zijn de evaluatie van de controle-omgeving en de controlestructuur.

Deze controle-aanpak beperkt zich tot het voorstel om per rapporteringshoofd al dan niet een meer gedetailleerde organisatiebeoordeling uit te

Figuur 3: Intern controleproces



voeren, dan wel een meer gegevensgerichte aanpak te volgen. In het laatste geval zal direct worden vervolgd met geïndiceerde vormen van informatiebeoordeling. Indien bij het testen van de werking van de maatregelen van interne controle blijkt, dat deze onvoldoende hebben gefunctioneerd, zal de controle-aanpak alsnog worden gewijzigd in de richting van een meer gegevensgerichte controle.

### *5 Organisatiebeoordeling*

De interne organisatie wordt onderzocht op de waarborgen welke aanwezig zijn ter afdekking van de eerder gesignaleerde inherente risico's. Hierbij wordt een belangrijke positie toegekend aan het proces van gegevensverwerking en de daaruit beschikbaar komende informatie. Als vervolg op de beoordeling van de controle-omgeving en het onderzoek naar de opzet van het verslaggevingstraject en de controlestructuur worden in deze fase de interne controles verder geanalyseerd.

De organisatiebeoordeling is primair gericht op de management controls en de informatiegerichte controles; pas in tweede instantie wordt het meer gedetailleerde controle-instrumentarium (i.c. de elementaire en correctieve controles) van de organisatie in beschouwing genomen. Deze controlemaatregelen worden geanalyseerd middels een geautomatiseerde interne controle vragenlijst. De vragen worden binnen de controleprogrammagenerator in logische volgorde in relatie tot elkaar beoordeeld, waarbij aan de hand van deze analyse het interne controle risico per rapporteringshoofd per controledoelstelling wordt ingeschat. Aansluitend hierop worden proceduretests ontworpen ter toetsing van het bestaan en de werking van de geselecteerde controlemaatregelen.

De bij het onderzoek naar de opzet van het verslaggevingstraject en controlestructuur opgestelde flowcharts zullen verder worden aangevuld met de in concreto bestaande controlemaatregelen.

### *6 Informatiebeoordeling*

De informatiebeoordeling bevat cijferanalyses en verbandscontroles, waarvan de diepgang door

de controle-aanpakgenerator is bepaald.

In deze fase zijn de cijferanalyses nog beperkt tot het uitvoeren van een globale cijferbeoordeling per rapporteringshoofd en het leggen van onderlinge relaties tussen rapporteringshoofden. De te leggen relaties worden vanuit het verslaggevingstraject gedefinieerd. Daarbij kan onder andere gebruik worden gemaakt van diverse statistische technieken, zoals regressie- en correlatieanalyse, waarmee verdere richting aan de kwantificering van het cijferanalyserisico wordt gegeven. De informatiebeoordeling leidt tot een bepaalde inschatting van het zogenoemde analytisch risico, hetgeen in de controleprogrammagenerator verder wordt uitgewerkt door middel van meer diepgaande cijferbeoordelingen. De mate waarin is mede afhankelijk van het oordeel omtrent de organisatiebeoordeling.

### *7 Controleprogrammagenerator*

In de controleprogrammagenerator worden de uitkomsten van de controle-aanpakgenerator, de eventuele organisatiebeoordeling en de informatiebeoordeling verwerkt tot een 'op maat gesneden' controleprogramma. De feitelijke verwerking vindt plaats in het hart van de controleprogrammagenerator: de controle-competentie-matrix. In deze matrix worden per rapporteringshoofd de onderscheiden controledoelstellingen (waarvoor een bepaald inherent risico is gekwantificeerd) gekruist met de maatregelen van interne controle zoals bij deze organisatiebeoordeling zijn vastgesteld. Vervolgens worden op analoge wijze de analytische controles gekruist met de onderscheiden controledoelstellingen. Vanuit de controle-competentie-matrix wordt, mede op basis van efficiency- en effectiviteitsoverwegingen, het controleprogramma specifiek voor elke te controleren organisatie samengesteld. Het controleprogramma geeft derhalve aan waar gesteund wordt op de interne organisatie (controle werking organisatie), van welke informatie gebruik wordt gemaakt in de controle en welke (analytische en verificatoire) controles, afhankelijk van de uitkomst van de controleprogrammagenerator, voorts nog door de accountant dienen te worden uitgevoerd op de mutatiestromen en voorraadgrootheden.

De werkwijze van de geautomatiseerde controle-competentie-matrix is als volgt:

Vanuit de (inherente) risico-analyse worden de geïdentificeerde risico's gealloceerd naar rapporteringshoofden en daarbinnen naar controledoelstellingen. Aan de hand van de conclusies per rapporteringshoofd per controledoelstelling worden de inherente risico's gekwantificeerd. Op basis van deze allocaties kan de controle-competentie-matrix per rapporteringshoofd worden opgesteld.

Vanuit de geautomatiseerde interne controle vragenlijst worden de maatregelen van interne controle per regel vastgelegd, waarna deze worden gekruist met de geïdentificeerde controledoelstellingen. Analooq aan de inschatting van de hoogte van de inherente risico's vindt kwantificering van de mate van risico-reductie door de maatregelen van interne controle plaats. Dit wordt bepaald door de weging van de kruisjes op de coördinaten waar een inherent risico wordt afgedekt (gereduceerd) door een maatregel van interne controle, hetgeen wordt vertaald in een inschatting van het intern controlerisico, dat per (kolom van) controledoelstelling wordt bepaald. Hiervoor kunnen eventueel beperkende randvoorwaarden gelden, afhankelijk van de uitkomsten van de beoordeling van de controle-omgeving. Het ontbreken c.q. het overbodig zijn van kruisjes is een voedingsbodem voor de rapportering van omissies c.q. doublures omtrent de genomen maatregelen van interne controle. Vermenigvuldiging van het inherente risico en het intern controlerisico resulteert in de kans op materiële fouten. De interne controles die omcirkeld zijn zullen steekproefgewijs op hun werking worden getoetst. Analooq aan de evaluatie van de maatregelen van interne controle zal de kans op materiële fouten door analytische en verificatoire controles (waarvoor ook risicopercentages worden ingeschat) uiteindelijk tot het gewenste niveau van accountantscontrolerisico worden gereduceerd.

Alle genoemde risico-inschattingen worden in de planningsfase bepaald (risico-analyse ex ante). Aan de hand van de diverse controlebevindingen kunnen een of meer risicokwantificeringen worden bijgesteld, bijvoorbeeld als gebleken is dat

een bepaalde maatregel van interne controle niet heeft gewerkt, of als de cijferanalyse minder harde verbanden heeft kunnen opsporen. Uiteindelijk zal dus ook bij het afronden nogmaals moeten worden gezien of alle inherente risico's tot een acceptabel niveau zijn gereduceerd, of dat nog aanvullende controlewerkzaamheden zijn vereist (afsluitende risico-analyse).

Door middel van de controle-competentie-matrix wordt een balans tussen de diverse te gebruiken controlemiddelen verkregen zodat de controle op een zo efficiënt en effectief mogelijke wijze wordt uitgevoerd. In figuur 4 (zie pag. 262) is een voorbeeld van de controleprogrammagenerator met ingebouwde controle-competentie-matrix opgenomen.

De controle-competentie-matrices worden per rapporteringshoofd en per transactiestroom opgesteld en geëvalueerd. Met de koppeling tussen voorraad- en stroomgrootheden wordt bij de opstelling van de controle-competentie-matrices van de voorraadgrootheden c.q. de resultaatgrootheden rekening gehouden. Door transponering van de controle-competentie-matrices van de transactiestromen kunnen deze met de inherente risico's van de voorraadgrootheden c.q. resultaatgrootheden worden gekruist, alvorens de verdere risicoreductie volgens de hiervoor beschreven wijze wordt bewerkstelligd.

#### *8 Uitvoering van de controle*

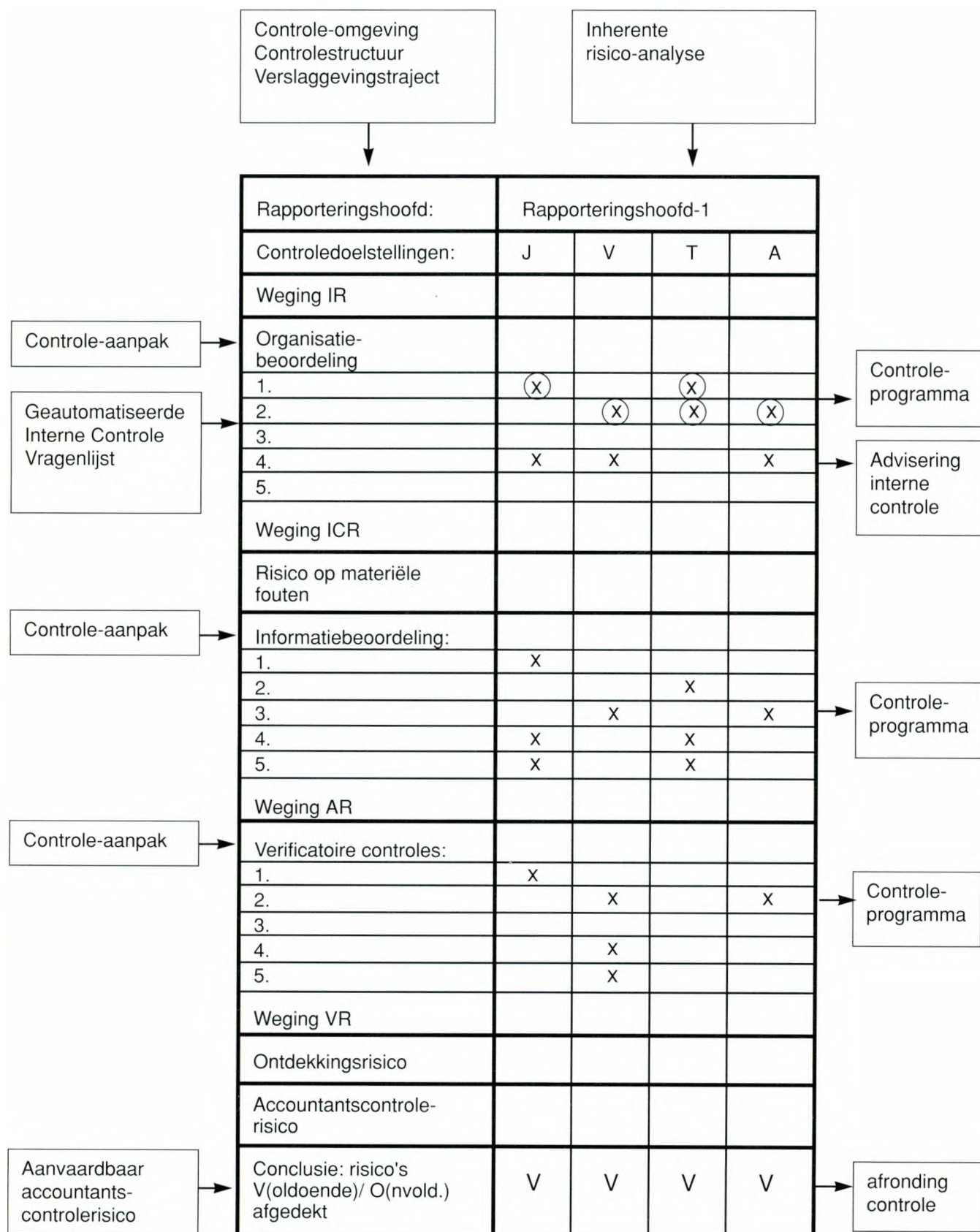
Hierin worden de controles op de mutatiestromen en de voorraadgrootheden uitgevoerd. Deze worden waar mogelijk dynamisch geprogrammeerd, zodat de werkzaamheden op het jaareinde tot een minimum beperkt kunnen blijven. Efficiency in de controle wordt verder bevorderd door het gebruik van steekproeven. Hiervoor kan binnen COMPASS worden beschikt over de steekproefmodule COSMOS. COSMOS staat voor Camps Obers Statistische Monetaire en Organisatiegerichte Steekproeven en wordt ondersteund met behulp van de micro-computer.

In paragraaf 4 zal hierop nader worden ingegaan.

#### *9 Afronding van de controle*

Aan het eind van de controle worden de controle-

# MAB



bevindingen geëvalueerd aan de hand van de als aanvaardbaar beschouwde risicocriteria en tolerantiegrenzen. Middels aggregatie van de geconstateerde fouten en de hieruit afgeleide schatting van de meest waarschijnlijke fout en maximale fout per rapporteringshoofd wordt nagegaan of de tolerantie van de eerste orde niet wordt overschreden.

In deze fase wordt ook de omzetting van de financiële administratie naar de (externe) jaarrekening gecontroleerd, met bijzondere aandacht voor afsluitposten en schattingen. De controle wordt afgesloten met het afgeven van de accountantsverklaring en het uitbrengen van het accountantsrapport.

#### **4 Audit Automation**

Bij het ontwerp van de controlemethode COMPASS is veel aandacht besteed aan de automatiseringsaspecten. Zowel de automatisering van de controlewerkzaamheden als de controle van geautomatiseerde informatiesystemen zijn daarom binnen COMPASS nader uitgewerkt. Omgekeerd is ook de beoordeling van (complexe) informatiesystemen in het kader van de EDP-audit gebaseerd op een risico-gerichte aanpak, waarbij eveneens gebruik wordt gemaakt van controle-competentie-matrices.

De automatisering van de controlewerkzaamheden is binnen COMPASS geconcentreerd rond de inzet van de Apple-Macintosh. De 'Mac' wordt ingezet in elke fase van het controleproces. Risico-analyse, organisatiebeoordeling, informatiebeoordeling, generatie van het controleprogramma, de uitvoering van steekproeven, alsmede bestandsonderzoek en de evaluatie van de controle worden alle ondersteund met software en bijbehorende modellen. Opgemerkt wordt dat de ontwikkeling van de controle-aanpakgenerator en de controleprogrammagenerator zich nog bevinden in een conceptueel c.q. experimenteel stadium.

Ten aanzien van de toepassing van de statistische steekproef wordt onderscheid gemaakt tussen gegevensverzamelingen die op voor de microcomputer leesbare gegevensdragers zijn

vastgelegd, alsmede gegevensverzamelingen waarbij dit niet het geval is. In het laatste geval biedt de in paragraaf 3 genoemde applicatie COSMOS uitkomst. Dit 'universele' steekproefpakket bevat een interactieve plannings- en evaluatiemodule, waaraan een tweetal selectiegeneratoren zijn gekoppeld voor het uitvoeren van organisatiegerichte c.q. gegevensgerichte (monetaire) steekproeven. Deze laatste selectiegenerator simuleert de zogenoemde guldenssteekproef, zonder dat daarbij tussentellingen per post benodigd zijn.

Met betrekking tot de evaluatie van gegevensgerichte steekproeven is een nieuwe methode voor de schatting van de maximale fout ontwikkeld. De uitkomst hiervan: de Average Error Limit is een lagere maximale foutgrens dan het resultaat van de conservatieve, in de praktijk veel gebruikte, Tainted Attributes Random Sampling methode. Zijn gegevensbestanden vastgelegd op voor de micro-computer leesbare gegevensdragers, dan kan gebruik worden gemaakt van het bestandsbenaderingspakket COLOFON, dat in grote lijnen tevens de functionaliteit van COSMOS omsluit.

#### **5 Tot slot**

De controlemethode BDO COMPASS is een uitstekend stuurmiddel om op effectieve en efficiënte wijze de koers van de controle op basis van de afgebakende risico's uit te zetten op de in de kaart gebrachte organisatie.

Hoewel gebruik gemaakt wordt van moderne navigatiemiddelen blijft onverkort de regel van kracht dat de accountant kapitein op het schip blijft.